

традицією, створюючи у 1770-х рр. свої перші опери для театрів Венеції, Ліворно, Модени (М.Березовський, Д.Бортнянський). 1675 дух нових віянь у музичному мистецтві заманіфестував поширюваний у списках теоретичний трактат М.Ділецького “Грамматика мусікійська”. У Києві, Львові, Глухові та інших містах постають хорові капели, які виконують концерти, псалми, пісні А.Веделя, А.Рачинського та інших послідовників Б.

Якісних змін зазнавала українська художньо-публіцистична та історична література. Видана в Острозі 1598 “Книжиця” Івана Вишенського, насичена запальним пафосом, імпульсивністю, образними зворотами, визначила один з головних напрямів української барокової прози. У річищі нового напрямку з’являються ораторські твори: “Ключ розуміння” (1659) І.Полятовського, “Меч духовний” (1666) Л.Барановича, “Огородок Марії Богородиці” (1676) та “Венець Христов” (1688) А.Радивиловського. У поезії провідну роль відіграє І.Величковський, автор панегіриків, ліричних віршів, епіграм та збірки “Млеко од овци пастору нележне” (1691) – визначної пам’ятки естетичної і літературознавчої думки доби. До джерел барокової поетики звертаються також Ігнатій Максимович, Касіян Сакович, Григорій Сковорода, Стефан Яворський. Особливо широку аудиторію здобула драматургія. Її вершинні явища репрезентували вперше поставлена на сцені Київської академії трагікомедія “Іосиф патріарха” (1708) Лаврентія Горки, різдвяна драма “Комическое дѣйствие...” Митрофана Довгалевського (Київ, 1736), зіграна спочатку 1744 у Києві і видана наступного року у Львові драма Мануїла Козачинського “Благоутробіє Марка Аврелія Антоніна кесаря римського”. Великого поширення стиль Б. знайшов у вертепних драмах й інтермедіях, пов’язаних з фольклором, його сатиричними і гумористичними формами. У 18 ст. барокова система відтворення дійсності наклала відбиток й на історичне літописання Г.Грабянки, С.Величка та ін.

Від початку свого утвердження в Україні бароковий стиль взаємодіяв й переплітався з іншими західними і вітчизняними напрямами культури і наприкінці 18 ст. остаточно поступився новій загальноєвропейській течії – класицизму.

Літ.: Weisbach W. Die Kunst des Barock in Italien, Frankreich, Deutschland und Spanien. – Berlin, 1929; Степовик Д.В. Українська графіка XVI–XVIII століть. – К., 1982; Жолтовський П.М. Художнє життя на Україні в XVI–XVIII ст. – К., 1983; Українське літературне бароко. – К., 1987; Асеев Ю.С. Стили в архитектуре Украины. – К., 1989; Українське бароко та європейський контекст. Архітектура. Образотворче мистецтво. Театр і музика. – К., 1991; Макаров А. Світло українського бароко. – К., 1994.

М.М.Варварцев.

БАРСЬКА КОНФЕДЕРАЦІЯ 1768 – військово-політичний союз частини польської шляхти і магнатів, опозиційно налаштованих до офіційно-

го курсу короля Станіслава-Августа Понятовського на дотримання умов Варшавського договору 1768 та невдоволених політичним втручанням Російської імперії у внутрішні справи Речі Посполитої. Проголошений 29 лютого у м. Бар. Формальним приводом для його створення стала ратифікація сеймом 1767-68 Варшавського договору, яким передбачалося певне послаблення конфесійних суперечностей в Речі Посполитій та врегулювання проблеми дисидентів (віровідступників, що відійшли від догм панівної релігії). Розгорнувшись (під гаслами боротьби за католицьку віру та збереження традиційних привілеїв шляхти) на території Поділля та Брацлавщини, виступ конфедератів швидко поширився по всій Правобережній Україні та інших територіях Речі Посполитої. Додатковий драматизм у розвиток подій вніс національно-визвольний рух українців – Коліївщина (1768-69). Лідери конфедерації (А. та М.Красінські, М.Пац, І.Потоцький, Ю.Сапіга, Ю.Пуласький) вели інтенсивні дипломатичні переговори з урядами Османської імперії, Франції, Австрії та деяких інших держав з метою нейтралізації політичного тиску з боку Російської імперії. Разом з тим Б.к. засвідчила розкол в середовищі польської панівної верстви. Відсутність єдності в таборі опозиціонерів, слабкість дисципліни та організаційних засад у війську конфедератів, високі контрибуції і податки на місцеве населення, що вело до підриву економіки краю, спричинили поразку руху. Незважаючи на підтримку з боку Франції, військові сили опозиції в середині 1772 були розгромлені російськими та австрійськими підрозділами, а також частинами вірного Станіславу-Августу Понятовському королівського війська. Тисячі конфедератів загинули на полі бою, багатьох з них було заслано до Сибіру, частина керівництва емігрувала за межі королівства. Найвідчутнішим політичним наслідком Б.к. став 1-й поділ Польщі 1772.

Літ.: Radom i Bar. 1767-1768. – Posnań, 1874; Konopczynski W. Konfederacja Barska. – Warszawa, 1936, т.1.; Historia Polska. – Warszawa, 1958, т.2.; Cegielski T. Das alte Reich und die erste Teilung Polens, 1768-1774. – Warszawa-Stuttgart, 1988; Cegielski T., Kadziela L. Rozbiory Polski 1772-1793-1795. – Warszawa, 1990; Брязгунов Ю. Барська конфедерація: сигнал із минулого // Неопалима купина, 1995, №5-6.

В.А.Смолій.

“БАТАЛЬЙОН РІББЕНТРОПА” 1941-1944 – батальйон особливого призначення військ СС, створений при МЗС Німеччини з ініціативи рейхсміністра Й.Ріббентропа, який був його шефом. Командир батальйону – штурмбанфюрер СС Кюнсберг. Завданням “Б.Р.” було після окупації великих міст захоплювати культурні та історичні цінності, бібліотеки, документацію наукових установ, архівні фонди тощо і відправляти їх як “трофеї” до Німеччини. На території України діяла 4-та рота “Б.Р.”